

TOESPRAAK gehouden bij de presentatie van het postzegelvel '400 jaar Synode van Dordrecht' op 4 februari 2019 in de Aula TU Kampen.

Dames en Heren,

Wie verzamelt er in deze tijd nog postzegels, vraag u zich misschien af? Het is maar zelden dat u nog brieven krijgt met een echte postzegel erop geplakt. Zelfs de uitnodiging voor deze bijeenkomst kreeg ik digitaal toegestuurd! Het internettijdperk doet de briefcultuur verdwijnen. Toch geeft PostNL meer zegels uit dan in de 90er jaren en diezelfde tendens om meer zegels uit te geven zie ik ook bij andere postagentschappen in Europa en wereldwijd. Want – en daar is blijkbaar een markt voor – zijn er nog altijd verzamelaars voor wie het de moeite waard is om veel postzegels uit te geven. Of is postzegels verzamelen langzamerhand meer een bezigheid van ouderen dan van jongeren geworden, in Nederland zijn nog altijd 15.000 mensen die postzegels verzamelen. Al moet ik toegeven dat zo'n 25 jaar geleden er nog 150.000 filatelisten waren. Maar wereldwijd neemt de belangstelling voor filatelie toe, vooral in landen als India, Zuid Korea en China waar de middenklasse door de toenemende welvaart het zich financieel kan veroorloven postzegels te gaan verzamelen.

In de filatelie is het mogelijk om naast het verzamelen van zegels, al of niet gestempeld, uit een specifiek land(en), het liefst vanaf de eerst uitgegeven zegels en zo compleet mogelijk, óók een verzameling aan te leggen van zegels met een bepaald thema bijv. muziek, auto's, vlinders, 1ste wereldoorlog, Egyptische farao's, ruimtevaart. Kortom er zijn talloze onderwerpen waar veel filatelisten zich mee bezighouden.

Zó ook het thema Bijbel en Christendom. Een groot aantal verzamelaars van postzegels, poststempels en poststukken die direct of indirect verband houden met dit thema, hebben zich verenigd in de filatelistenvereniging Gabriël. Een oecumenische vereniging met leden uit diverse kerken en geloofsgemeenschappen in Nederland. Ze is in 1948 opgericht en daarmee de oudste thematische vereniging in ons land. De naam "Gabriël" is geen toevallige keuze. Het is de aartsengel die aan Maria verschijnt en haar de komst van Jezus Christus aankondigt. In 1972 riep paus Paulus VI, Gabriël uit vanwege zijn bijbelse rol als boodschapper van de Heer, tot patroon van de filatelie. In andere landen zijn soortgelijke filatelistische verenigingen die deze zelfde naam dragen. Samen vormen zij de internationale 'Wereldbond Sint Gabriël' met aangesloten verenigingen in elf, voornamelijk Europese landen.

Jaarlijks houden we als vereniging vier ledenbijeenkomsten. Met ons tweemaandelijks tijdschrift "Gabriel" willen we onze leden informeren met filatelistische artikelen over ons thema en hen op de hoogte houden van de nieuwste uitgaven. Maar natuurlijk zijn we ook meegegaan met het digitale tijdperk en hebben een eigen website www.gabrielfila.nl. Studie- of werkgroepen geven geregeld publicaties uit over deelgebieden die voor onze leden interessant zijn. "Bijbelteksten op postzegels" met zegels uit meer dan 150 landen en "Werkers in Gods wijngaard" een beschrijving van 1900 personen uit de kerkgeschiedenis die op postzegels zijn verschenen. Zo verscheen er ook een catalogus over middeleeuwse handschriften en over gebrandschilderde ramen op postzegels. Tenslotte een boek "Evangelie in zegels" met het Evangelie van Lucas en de Handelingen van de Apostelen in de Nieuwe Bijbelvertaling geïllustreerd met een 500tal postzegels die aansloten bij de bijbelteksten en verhalen en die bovendien wereldwijd zijn uitgebracht.

Naar schatting zijn er wereldwijd momenteel ruim 50.000 postzegels met religieuze motieven uitgegeven. Ze zijn voor onze filatelisten terug te vinden in een Duitse uitgave Gabriël-Lexicon International. Met afbeeldingen die vaak een lust zijn voor het oog: schilderijen van beroemde kunstenaars, fresco's, mozaïeken, iconen, glas in lood ramen, miniaturen uit handschriften. Historische gebeurtenissen en gedenkdagen van kerkhistorische figuren zijn vaak aanleiding voor allerlei landen om zegels uit te geven die wij graag verzamelen. Er zijn alleen al meer dan 600 bijbelteksten op postzegels terug te vinden. Zo gaf indertijd de PTT in 1977 ter gelegenheid van het 500-jarig bestaan van het oudste, met losse loden letters gezette, boek in de Nederlandse taal, de zogenaamde Delftse Bijbel, een postzegel uit met in oud-nederlands een tekst uit het bijbelboek Job. In bijna alle Engelssprekende landen en in zuidelijke landen als Italië en Spanje maar ook bij onze oosterburen Oostenrijk en Duitsland worden jaarlijks zegels uitgegeven met kerstvoorstellingen, want geen thema is wereldwijd zo vaak 'bezegeld' als het kerstgebeuren. Daarom vinden we het zó spijtig dat indertijd PTT en ook nu PostNL in de kersttijd neutrale zegels uitgeven, die heel typerend 'decemberzegel' worden genoemd. Daarom hebben we bij het 65 jarig jubileum van Gabriël in samenwerking met PostNL een eigen postvelletje met christelijke motieven uitgegeven.

Want de laatste jaren bestaat de mogelijkheid om zelf zgn. Persoonlijke postzegels, die gebruikt mogen worden voor frankering, uit te geven. Wanneer zo'n velletje ook door PostNL officieel in de verkoop wordt aangeboden, dan is – belangrijk voor filatelisten – het gebruik toegestaan op tentoonstellingen. Op deze wijze kunnen er toch zegels rondom ons thema in Nederland worden uitgegeven.

Dit jubileumvelletje bevatte drie verschillende postzegels met een bijbels onderwerp: respectievelijk de Geboorte van Jezus op een gebrandschilderd raam uit de St. Jozefkerk in Zeist, een icoon van de engel Gabriël en koning David spelend op de harp uit een Psalter-Getijdeboek dat zich bevindt in de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag.

Bij de viering van 500 jaar Reformatie in 2017 bleek dat er in veel landen in Europa postzegels verschenen rond dit jubileum. Zelfs het Vaticaan gaf een Reformatiezegel uit. Dan konden wij toch niet achterblijven, mede omdat Nederland dat niet van plan was. Een drietal leden van Gabriël namen met steun van het bestuur van de vereniging het initiatief om na overleg met PostNL en in samenwerking met Museum Catharijneconvent die de illustraties voor de zegels leverden, een postzegelvel '500 jaar Reformatie' met drie persoonlijke postzegels uit te geven. Op de achtergrond van het velletje is de bekende schoolplaat van Isings te zien: Luther op de rijksdag in Worms. De zegels in het velletje tonen links en rechts een fragment van een schilderij uit 1643 van de Amsterdamse schilder Jan Barentsz Muyckens, "Droom van keurvorst Frederik de Wijze van Saksen". Deze droomt dat Luther zijn 95 stellingen tegen de aflaathandel op de deur van de slotkapel van Wittenberg schrijft. De middelste zegel toont een replica van een 16de-eeuwse glazen schaal met de afbeeldingen van Luther en zijn vriend en medewerker Janus Jonas. Deze schaal schonk Luther hem in 1546.

De uitgave was een succes en bleek in een behoefte te voorzien want binnen een maand waren de 1000 exemplaren bij PostNL zelf uitverkocht. En dat was opvallend, want dat gebeurde de laatste jaren met andere velletjes zelden zo snel.

Dit succes bracht mij in oktober op het idee om te kijken of er de mogelijkheid was om ook een postvelletje '400 jaar Synode van Dordrecht' uit te geven. Hetzelfde drietal van het Reformatievel legde deze gedachte voor aan het bestuur van Gabriël die ermee instemde. Mevrouw Joke van Strien-Veurtjes legde weer de contacten met PostNL die enthousiast reageerde en die zelfs bereid was het velletje weer op te nemen in hun collectie en nu – waarschijnlijk door het succes van de vorige keer – 2000 exemplaren te gaan verkopen. Graag wil ik op deze plaats in de persoon van mevr. Ouwehand en mevr. Hoogkamer PostNL heel hartelijk bedanken voor de coulante en sympathieke hulp die zij op korte termijn hebben gegeven bij het tot stand komen van deze uitgave. We zijn hen daar zeer erkentelijk voor. De heer Frans Voogt, voormalig directeur van een drukkerij, ging voortvarend te werk en maakte een schitterend ontwerp dat direct de volle goedkeuring kreeg van PostNL. Zelf nam ik contact op met ds. Gerrit de Fijter, voorzitter van Stichting Nationale Synode om te vragen of zij wilde participeren in de uitgave en verkoop van dit velletje. Ook hierbij onze hartelijke dank voor de directe en positieve toezegging. Samen met hem hebben we de afbeeldingen voor de zegels uitgezocht en de tekst voor de bijgevoegde informatiekaart geschreven.

En nu vandaag, 4 februari 2019, is de officiële datum van uitgifte aangebroken. Voordat ik het eerste exemplaar aan de voorzitter van de Nationale Synode zal aanbieden, wil ik een korte toelichting geven op het postzegelvel, uitvergroot op deze billboard, ook door onze ontwerper Frans Voogt gemaakt.

Op de achtergrond ziet u afgebeeld de schoolplaat van de Synode van Dordrecht die in 1911 is getekend door Gerard van Hove. Ouderen onder ons herinneren zich nog wel deze schoolplaten die in die tijd dienden als illustratie bij de verhalen die de schoolmeester bij het geschiedenis onderwijs hield. De tekenaar heeft waarschijnlijk als voorbeeld de gravure genomen die ook op de middelste zegel wordt afgebeeld.

Het is een gravure uit 1729 van Bernard Picart, een bekende Franse graveur die na de dood van zijn vrouw naar Amsterdam in 1711 verhuisde, daar opnieuw trouwde en overging tot het Protestantisme.

We zien de synodevergadering bijeen in de bovenzaal van de Kloveniersdoelen. Het gebouw uit 1541 was van de handboogschutters, de kloveniers en is in 1856 afgebroken. Aan de tafel voor de schouw zit de voorzitter van de Synode, ds. Johannes Bogerman, naast hem de secretarissen en assessoren. Om de lange tafel in het midden van de zaal hebben de Remonstranten plaatsgenomen met als woordvoerder Simon Episcopius.

De banken rechts onder het baldakijn worden ingenomen door de afgevaardigden uit het buitenland, de plekken voor de Fransen bleven leeg, daarnaast doorlopend naar de linkerkant de hoogleraren, predikanten en ouderlingen uit de Staten van de Zeven Provinciën en aan het eind links de gecommiteerden van de Staten-Generaal.

Tijdens de Synode van Dordrecht werd ook besloten de gehele bijbel uit het Hebreeuws en Grieks in het Nederlands te vertalen. Deze Nederlandse vertaling, die in 1637 klaar was, leverde een belangrijke bijdrage aan de eenheid en het karakter van de Nederlandse taal. De Bijbel kreeg de naam Statenvertaling, omdat de Staten-Generaal de vertaling bekostigde en autoriseerde. We zien op de linkerzegel de titelpagina van de eerste druk uit 1637: BIBLIA, Dat is: De gantsche H. Schrifture, vervattende alle de Canonijcke Boecken des Ouden en des

Nieuwen TESTAMENTS met daaronder een stadsgezicht op Leiden omdat deze bijbel in Leiden werd gedrukt door Aertsz van Ravesteyn.

Ten slotte naar het heden. In de ontstaansgeschiedenis van ons land was de Nationale Synode van 1618-1619 gericht op het zoeken van eenheid in zowel de staat als de kerk. Dat thema van eenheid kenmerkt ook de huidige Nationale Synode, in het bijzonder gericht op het versnipperde christendom in Nederland. Verschillen tussen kerken en verscheidenheid in geloofsbeleving vormen een reëel gegeven, maar de roeping om verbinding gaat daarbovenuit. In het bijzonder naar de vele migrantenchristenen in ons land. Zo moedigt de Nationale Synode de christenheid in ons land aan te zoeken naar wat bindt en te slechten wat scheidt. 400 jaar later is er een nieuwe tijd die vraagt om een bijzondere concentratie op verbinding. De foto van deze zegel is genomen tijdens de Nationale Synode 2013 in de Grote Kerk van Dordt.

Verder ziet u de logo's afgebeeld van de uitgevende organisaties. Alle zegels hebben de waarde 1. Dat is het huidige posttarief voor een brief tot 20 gram. Overigens kunt u de zegels blijven gebruiken, ook als PostNL de tarieven verhoogt.

Door Gabriël en Stichting Nationale Synode wordt dit postzegelvel verkocht samen met een toelichting op de zegels op een fraai geïllustreerde informatiekaart.

Postzegels zijn - zoals mijn moeder vond - niet meer dan 'stukjes papier' maar ik hoop dat deze drie 'stukjes papier' hun weg zullen vinden in Nederland en een beeld zullen geven van de Dordtse Synode die zo belangrijk is geweest voor de kerk en geschiedenis van Nederland. Graag wil ik daarom het eerste exemplaar van Postzegelvel 400 jaar Synode van Dordrecht overhandigen aan de voorzitter van de huidige Stichting Nationale Synode, ds. Gerrit de Fijter.

Ds. Anton Schipper